

**การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดธรรมราชาจากคติ
ทางพระพุทธศาสนากับลักษณะการปกครองในกวีนิพนธ์หลี่เซา
Comparative Study of the Concept of Lord of Law in Buddhism
with the Governances' Form in the Poem Li Sao**

พีรวัส วรমনรนาเกียรติ

คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120

Email: peerawas.w@bu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดธรรมราชาจากคติทางพระพุทธศาสนากับลักษณะการปกครองในกวีนิพนธ์หลี่เซา โดยการเปรียบเทียบนั้นจะใช้หลักธรรมราชาสาม หลักธรรมด้วยกัน อันได้แก่ ทศพิธราชธรรม อริยปไตย 3 และจักรพรรดิวัตร ผลการศึกษาปรากฏว่าหลักธรรมดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะการปกครองในกวีนิพนธ์หลี่เซาทางด้านผู้นำประเทศ และบรรดาขุนนางผู้ปกครองในรัฐฉู่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเด่นชัดของการปกครองที่ชาดธรรมอันนำไปสู่ความล่มสลายของบ้านเมือง จากเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทศพิธราชธรรม อริยปไตย 3 และจักรพรรดิวัตร เป็นจริยวัตรที่ผู้นำ หรือบรรดาขุนนางผู้ปกครองทั้งหลายจะประพฤติยึดเหนี่ยวเป็นหลักธรรม หรือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง เพื่อให้มีความเป็นไปโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน

คำสำคัญ: บทกวีนิพนธ์หลี่เซา พุทธศาสนา การปกครอง

Abstract

The objective of this academic article was to compare the concept of the lord of law in Buddhism with the governances' form in the poem, Li Sao. This comparison was based on the three core principles of the lord of law, consisting of the virtues of the King, the three of sovereignty, and the empire observances five. The article found that the three core principles were in accord with the governances' form in the poem, Li Sao, in terms of the sovereign nobleman and ruler in Chu state. This reflected features prominently of the government and led to the collapse of the

country. These events showed that the virtues of the King, the three of sovereignty, and the empire observances five were the moral basis of a country providing benefits and happiness to its people.

Keywords: Li Sao poem; Buddhism; Governance

บทนำ

ขวีเยวี่ยน เป็นนักปกครอง นักปราชญ์และกวีผู้รักชาติที่มีความโดดเด่นในสมัย ชุนชิวจ้านกั๋ว มีชีวิตอยู่ในช่วงประมาณ 221-453 ปีก่อนคริสต์ศักราช (屈原與離騷, 2010) เป็นผู้ประพันธ์บทนิพนธ์หลี่เซาที่นับว่าเป็นกวีร้อยกรองชิ้นแรกในประวัติศาสตร์จีน ซึ่งในสมัยนั้นรัฐฉู่เป็นเมืองใหญ่มีประชากรมาก และเป็นรัฐที่เข้มแข็งที่สุดใน 7 พยัคฆ์รัฐสงคราม ในยุคจ้านกั๋วที่ประกอบด้วย รัฐฉี ฉู่ หาน จ้าว เว่ย เยี่ยน และฉิน แต่พอมารถึงสมัยฉู่หวาย หวังกษัตริย์ผู้อ่อนแอและปราศจากธรรม จึงเป็นเหตุให้รัฐฉู่ถูกรุกรานและล่มสลาย (中國史, 1980) บทนิพนธ์ หลี่เซา จึงเป็นนิพนธ์ชิ้นสำคัญของขวีเยวี่ยน ได้นิพนธ์ไว้จำนวน 93 บท 373 ประโยค 2477 ตัวอักษรจีน(屈原與離騷, 2010) เป็นกลอนที่มีรูปแบบการแต่งซึ่งมีลักษณะเฉพาะในด้านการนำเสนอเรื่องราวและพฤติกรรมของตัวบุคคลด้วยการพรรณนา อารมณ์โดยใช้การสร้างสมมติบุคคลจากสัตว์สิ่งของ และการอุปมาเป็นสำคัญ มีแก่นเรื่องที่เกี่ยวกับการปกครองของกษัตริย์ ชุนนาง รวมถึงอุดมการณ์อันแน่วแน่ และคุณธรรมอันสูงส่งของกวี เป็นข้อคิดข้อเตือนใจที่ทำให้เห็นปัญหาการปกครองที่ไม่ได้ดำเนินรอยตามแบบอย่าง ธรรมราชาตามอย่างในกษัตริย์โบราณที่ปกครองให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขด้วย “ธรรม” จนเป็นเหตุให้เกิดการล่มสลายในที่สุด ในยุคต่อมาชาวโลกก็นิยมว่าเป็นบทกวีที่มีความยาวและเก่าแก่ที่ทรงคุณค่าเล่มหนึ่ง จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าได้แปลเป็นพากย์ต่างๆ แล้ว เช่น ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ ภาษาอิตาลี ภาษาญี่ปุ่น ภาษารัสเซีย และภาษาไทย (ยง อิงคเวทย์, 2532)

ประเด็นที่น่าสนใจและนำมาสู่การศึกษาเปรียบเทียบนี้คือ กวีนิพนธ์หลี่เซาในภาษาต้นฉบับ ซึ่งเป็นภาษาจีนโบราณได้รับการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย เมื่อนำมาเปรียบกับแนวคิดธรรมราชาจากคติดางพระพุทธศาสนาแล้ว จะมีผลต่อลักษณะการปกครองด้านใด อีกทั้ง หลักธรรมราชาทั้งสามนั้นจะมีส่วนที่สอดคล้องกันอย่างไรกับลักษณะการปกครองดังกล่าวที่เป็นเครื่องมือสอนการปกครองบ้านเมืองโดยตรงและทางอ้อมแก่กษัตริย์ และบรรดาชนนางทั้งหลาย เพื่อให้เข้าใจแนวความคิดทางการปกครองที่เห็นได้ชัดแจ้งว่า “ธรรมราชา” มีความสำคัญยิ่งในการปกครอง

การปกครองในทัศนะพุทธศาสนา

การปกครองจะเป็นระบบใดก็ตาม นอกจากจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสังคมแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ก็คือ การปกครองนั้นต้องมีธรรมราชาเป็นบรรทัดฐาน ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองต้องมีธรรมประจำใจใช้อำนาจหน้าที่โดยธรรม จึงจะเกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยเฉพาะผู้เป็นหัวหน้าหมู่คณะเป็นประธาน เป็นประมุขของประเทศ ถือได้ว่าเป็นผู้นำในสังคมซึ่งจำเป็นต้องมีธรรม จึงจะเป็นแบบฉบับ แบบอย่างที่ดีของสังคม นำสังคมไปสู่เป้าหมายหรือทิศทางที่ถูกต้องและปลอดภัยได้ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมัยใดพระราชาเป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม สมัยนั้นแม้พวกข้าราชการก็จะเป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อพวกข้าราชการไม่ตั้งอยู่ในธรรม สมัยนั้นแม้พวกพราหมณ์ พวกคหบดีก็จะเป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อพวกพราหมณ์พวกคหบดีไม่ตั้งอยู่ในธรรม สมัยนั้นแม้ชาวนิคมและชาวชนบทก็ไม่ตั้งอยู่ในธรรม” (พิฑูร มลิวัดย์, 2528) การปกครองที่ดีในทัศนะพุทธศาสนามีความคล้ายคลึงกับทัศนะทางปรัชญาการเมืองสากล คือ การปกครองที่ดีจะต้องเป็นระบบการเมืองที่มุ่งสร้างสวัสดิสังคมมนุษย์ให้เป็นสังคมที่ดี มีระเบียบ มีความสุขและอุดมสมบูรณ์ ปัญหาประการสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ ระบบการปกครองแบบใดจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ในการศึกษาการเปรียบเทียบครั้งนี้ขอยกหลักธรรมสำคัญสามหลักในทัศนะของพุทธศาสนามาเปรียบเทียบ ซึ่งระบบการปกครองที่ดีอาจจะเป็นระบบการปกครองแบบใดก็ได้ที่ยึดสามหลักการสำคัญคือ ทศพิธราชธรรม อธิปไตย 3 และจักรพรรดิวัตร

1. ทศพิธราชธรรม ธรรมสำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือธรรมที่พระเจ้าแผ่นดินพึงประพฤติ 10 อย่าง หมายความว่า ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองไพร่ฟ้าประชาชนนั้นพึงดำเนินการปกครองด้วยธรรม 10 อย่าง ทางพระพุทธศาสนาได้สอนว่า หากพระเจ้าแผ่นดินทรงตั้งมั่นอยู่ในธรรม 10 อย่างนี้แล้วจะทรงปกครองไพร่ฟ้าประชาชนให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขไพร่ฟ้าจะหน้าใสกัน ท้าวหน้า (อ.โณทัย, 2546) ธรรม 10 ประการนั้นได้แก่ 1) ทาน การให้ที่เป็นประโยชน์ คือ อามิสทาน หรือการให้สิ่งของ เช่น บัณฑิต ๔ ธรรมทาน หรือการให้ปัญญา ความรู้ คำแนะนำที่มีประโยชน์ และอภัยทาน คือ การให้อภัยผู้ที่ควรได้รับการให้อภัย หากนักการเมืองและข้าราชการทุกประเทศยึดธรรมะข้อนี้ ก็เชื่อว่าการทุจริตจะลดน้อยลงหรือหมดไปได้ 2) ศีล สวรรวมกายสรวมใจไม่ให้ละเมิดทั้งศีลในศาสนา และกฎหมายบ้านเมือง รวมทั้งจริยธรรมทั้งปวง ราชธรรมข้อนี้ จึงกว้างขวางหมายถึงการเคารพหลักศาสนาเคารพหลักศีลธรรม เคารพหลักนิติธรรม และเคารพหลักจริยธรรม เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งไม่ให้ผู้นำประพฤติผิดกฎเกณฑ์ทุกชนิด 3) บริจาค พึงสละเพื่อประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่า หมายถึง การสละทุกอย่าง ไม่ว่าพระราชทรัพย์ พระกำลัง พระสติปัญญา ความสุขส่วนพระองค์ เวลา จนแม้พระชนมชีพ เพื่อประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่า 4) อาชวชะ ความ

ชื่อสัตย์ ชื่อตรง และสุจริต 5) มัททวะ ความมีพระราชอัธยาศัยอ่อนโยน ไม่ทรงดื้อดึง ทรงรับฟังการกราบบังคมทูลดักเตือนที่มีเหตุผล และไม่ทรงถือพระองค์ด้วยอำนาจมานะ 6) ตบะ ความเพียรในการทรงปฏิบัติหน้าที่พระมหากษัตริย์ให้ถูกต้อง ตามหน้าที่อย่างสม่าเสมอ ทรงมีความเป็นอยู่อย่างสามัญ ทรงข่มใจไม่ให้หลงใหลในความสุขสำราญ 7) อักโกธะ การไม่ทรงแสดงความโกรธให้ปรากฏ ไม่ทรงเกลียดหรือทรงพยาบาทมุ่งร้ายผู้อื่น คือ ทรงพระเมตตา 8) อวิหิงสา ไม่ทรงเบียดเบียนผู้อื่น รวมถึงสัตว์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ทรงยึดมั่นในสันติธรรมต่อทุกฝ่าย ไม่ทรงหลงระเหิรอำนาจ 9) ขันติ ทรงมีความอดทน อดกลั้น ต่ออารมณ์ทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นโลภะ โทสะ โมหะ และทุกขเวทนาทั้งหลาย รวมทั้งต่อถ้อยคำที่กล่าวไม่ดีถึงพระองค์ และรักษาพระราชหฤทัย พระอาการ พระวรกาย พระวาจาให้สงบ 10) อวิโรธนะ ทรงยึดหลักความถูกต้องเที่ยงธรรม ไม่ยอมให้การกระทำผิดเกิดขึ้น ทรงมีความยุติธรรม ยกย่องคนควรยกย่อง ปรามคนที่ควรปราม ด้วยความเป็นธรรม (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549)

2. อธิปไตย 3 ธรรมาธิปไตยกับธรรมราชาอาจเกี่ยวข้องกันได้เมื่อใช้ธรรมาธิปไตยและธรรมราชาในระบอบการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการปกครองระบอบใด ๆ ธรรมราชา คือผู้ปกครองที่ใช้หลักธรรมาธิปไตยในการปกครอง และธรรมาธิปไตย ในที่นี้ก็คือหลักความถูกต้องเป็นธรรมที่ผู้ปกครองยึดเป็นหลักในการปกครอง คำว่าอธิปไตย 3 หมายถึง ความเป็นใหญ่ ความสำคัญยิ่งใหญ่ พระเทพเวทีอธิบายความหมายของทั้งสามไว้ดังนี้ 1) อัตตาทิปไตย ถือตนเป็นใหญ่คือ ถือเอาตนเองศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ ตลอดจนผลประโยชน์ตนเป็นใหญ่ การทำการด้วยปรารถนา และสิ่งที่เนื่องด้วยตนเป็นประมาณ 2) โลกาทิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่คือ ถือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาและสรรเสริญไม่มีหลักการที่แน่นอน กระทำการด้วยปรารถนาจะเอาใจหมู่ชนหาความนิยม หรือหวั่นกลัวเสียงว่ากล่าวเป็นประมาณ 3) ธรรมาธิปไตย ถือธรรมะเป็นใหญ่คือ ถือหลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาสิ่งที่ได้ศึกษาตรวจสอบข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่รับฟังอย่างกว้างขวางแจ้งชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุดเต็มขีดแห่งสติปัญญาจะมองเห็นได้ด้วยความรู้ที่ใจว่าเป็นไปโดยชอบธรรมและเพื่อความดีงามเป็นประมาณ (พระเทพเวที อ้างถึงใน ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2548)

3. จักรพรรดิวัตร หมายถึง พระราชจริยวัตรของพระเจ้าจักรพรรดิ หรือที่เรียกว่า จักรวรรดิวัตร หมายถึง พระจริยาที่พระเจ้าจักรพรรดิพึงยึดถือปฏิบัติสม่าเสมอของนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ ธรรมเนียมการทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระเจ้าจักรพรรดิเพื่อเพิ่มพูนบุญคุณานุภาพให้เจริญยิ่งขึ้นไป มี 5 ประการได้แก่ 1) ธรรมาธิปไตย หมายถึง การถือธรรมเป็นใหญ่ เคารพนับถือบูชายำเกรงธรรม ยึดธรรมเป็นหลัก เป็นธงชัย เป็นธรรมาธิปไตย 2) ธรรมิการักษา หมายถึง การจัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองอันชอบธรรม

และเป็นธรรม 3) อธรรมการนิเสศนา หมายถึง ห้ามหรือกั้น มิให้มีการอันธกรรมเกิดขึ้นในพระราชอาณาเขต คือ จัดการป้องกัน แก่ไข มิให้มีการกระทำความผิดความชั่วร้ายเดือดร้อนเกิดขึ้นในบ้านเมือง 4) ธนานุประทาน หมายถึง ปันทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ชนผู้ไร้ทรัพย์ มิให้มีคนขัดสนยากไร้ในแคว้นแคว้น 5) ปรีปจนา หมายถึง ปรีกษาสอบถามปัญหากับสมณพราหมณ์ นักปราชญ์นักวิชาการผู้ทรงคุณธรรม ผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ผู้ไม่ประมาทหมิ่นอยู่เสมอตามกาลอันควร เพื่อให้รู้ชัดการอันดีชั่ว ควรประกอบหรือไม่ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือไม่ แล้วประพฤติดีปฏิบัติให้เป็นไปโดยถูกต้อง (อ.อโณทัย, 2546)

ในระบบการเมืองการปกครองไม่ว่าจะเป็นแบบใดก็ตามปัญหาของความชอบธรรมในอำนาจการปกครองนั้นนับเป็นปัญหาสำคัญที่ผู้ปกครองต้องคำนึงถึงตลอดเวลา ความชอบธรรมในอำนาจการปกครองตามความหมายที่กว้างมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อที่ว่ารัฐบาลหรือผู้ปกครองมีสิทธิที่จะปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครองยอมรับสิทธิและอำนาจการปกครองนั้น ความชอบธรรมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ปกครองสามารถโน้มนำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองมีความเชื่อ และศรัทธาในสถาบัน กระบวนการทางการเมือง กฎระเบียบวิธีการปกครอง มีการกำหนดและดำเนินนโยบายของรัฐบาลได้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเป็นข้อผูกพันทางศีลธรรมที่จะต้องปฏิบัติตามระบบกระบวนการ และการตัดสินใจทางการเมืองอยู่บนค่านิยมพื้นฐานที่สังคมยึดถือ (นรี ภวภานตานันท์, 2538)

ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว จะเห็นว่าธรรมราชา นับเป็นหลักธรรมมาภิบาลจากภายใน คือเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง “จิต” หรือพระราชหฤทัยของพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะเป็นเครื่องกำกับการดำรงพระองค์ทางพระวรกายและพระวาจาให้ตั้งอยู่ในธรรม พระธรรมเทศนาที่สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์สมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรงแสดงไว้ว่า “พระเจ้าจักรพรรดิทรงมีบริบูรณ์ในพระองค์จึงเป็นผู้ปกครองที่ดี ไม่รุกรานผู้อื่นด้วยอำนาจ เพราะปกครองดี ด้วยมีธรรมเหล่านี้นับอุปนาย ประเทศทั้งหลายจึงสวามิภักดิ์ ยอมเข้าอยู่ในปกครองที่ท่านเรียกว่า ปกครองโดยธรรม ไม่ใช่โดยอำนาจ และต่างก็มีความสุข มีความเจริญร่วมกันทั้งหมด เมื่อพระมหากษัตริย์เจ้า ทรงดำรงด้วยธรรมราชานี้ให้ตั้งบริบูรณ์ด้วยดี ในพระองค์ ฝ่ายพระราชวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาทและอาณาประชาราษฎร์ ข้าขอบขัณฑสีมา ก็ย่อมมีความสุขามิภักดีนับถือรักใคร่ ตั้งใจประกอบราชกิจฉลองพระเดชพระคุณ เต็มกำลังกาย เต็มกำลังความคิด ซื่อสัตย์สุจริตมิให้คิดทรยศ ช่วยบำรุงรัฐชนบทให้สมบูรณ์มั่งคั่งสมดังพระราชประสงค์” กล่าวสั้นที่สุดก็คือความทุกข์สุขของราษฎรจะเป็นสภาพบังคับของธรรมราชานั้นเอง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549) ในการบริหารประเทศโดยผู้มีอำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเป็นเรื่องของกรปกครองประเทศ ขอบเขตของความหมายของการปกครองเช่นนี้ปรากฏอย่างชัดเจนในบทนิพนธ์หลี่เซา แสดงถึงแนวคิดทางการปกครองที่แทรกอยู่ในเนื้อหาของบทกลอนหลายประการ อาทิ ลักษณะการปกครอง ลักษณะ

ของผู้นำ พฤติกรรมของขุนนางในราชสำนัก สิ่งที่น่าสนใจก็คือรัชสมัยของฉู่หวายหวังคือ มีชีวิตเยวี่ยนเป็นอำมาตย์ ผู้มีคุณธรรมสูง มีสติปัญญาดีเลิศ ตั้งใจบริหารบ้านเมืองให้รุ่งเรือง แต่ทว่าภาวะการณบ้านเมืองกลับระส่ำระสายและล่มสลายในที่สุด ดังนั้นชีวิตเยวี่ยนจึงระบายนความกลัดกลุ้มโดยผ่านการพรรณนาด้วยกลอน

เนื่องจากชีวิตเยวี่ยนมีจินตนาการผิดกับคนสมัยนั้น กลอนของเขาจึงมีท่วงทำนองที่แตกต่างกับกลอนที่เคยมีมา โดยเฉพาะกลอนหลี่เซา ใช้วิธีนิพนธ์ที่มีลักษณะเฉพาะ 4 วิธีด้วยกันแต่ในที่นี้จะขอยกมาเพียง 2 วิธี ดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยการเล่าต้นตระกูลและประวัติส่วนตัว

ตัวอย่างจากบทประพันธ์

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 帝高陽之苗裔兮，朕皇考曰伯庸。

บทแปลภาษาปัจจุบัน : 我原是古帝高陽氏的後裔，先父的號叫伯庸。

ตัวข้าพเจ้าเป็นหน่อเนื้อเชื้อไขของราชสกุลเกาหยางซึ่งเป็นบรรพบุรุษของรัฐฉู่ บิดาข้ามีนามว่าป๋วยงสี่บเชื้อสายมาจากกษัตริย์

2. ใช้อุปมา การบำรุงและประดับกายของเขาด้วยดอกไม้ อุปมาว่า เขาพัฒนาตัว

ของเขาด้วยคุณธรรมอันดีงาม

ตัวอย่างจากบทประพันธ์

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 扈江離與辟芷兮，纫秋蘭以為佩。

บทแปลภาษาปัจจุบัน : 披帶著江離和辟芷的鮮花，串綴著秋蘭織成的佩飾。

ใช้ดอกเจียงหลี่หมี่ และใช้ดอกปี้จื่อประดับกาย ชีวิตเยวี่ยนเปรียบดอกไม้หอมทั้งสองชนิดนี้ตั้งคุณธรรมประจำกายที่ต้องคอยพัฒนาให้มีความขึ้นเสมอๆ

เรื่องย่อบทนิพนธ์หลี่เซา

ชีวิตเยวี่ยน ขุนนางผู้ซื่อสัตย์สุจริตของรัฐฉู่ เป็นเชื้อสายประยูรวงศ์ของกษัตริย์รัฐฉู่ เป็นผู้มีความรู้ดีและมีความสามารถในการปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ในวัยหนุ่มมีชีวิตที่สมบูรณ์พูนสุข มีตำแหน่งสูงในราชการ กษัตริย์ฉู่หวายหวังแต่งตั้งให้ชีวิตเยวี่ยนมีตำแหน่งเทียบเท่ารองอัครมนตรี ชีวิตเยวี่ยนเป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง เข้าใจสถานการณ์บ้านเมืองเป็นอย่างดี ทั้งเป็นผู้มีวาทศิลป์ ในทางการทูต จึงได้รับความไว้วางพระทัยจากองค์กษัตริย์ให้มีส่วนร่วมในราชการสำคัญให้เป็นผู้ร่างกฎหมาย บางครั้งชีวิตเยวี่ยนก็ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับรองแขกเมือง และให้ออกไปเป็นทูตเจรจากับกษัตริย์รัฐต่างๆ

แม้ชีวิตเยวี่ยนจะเป็นคนดี พยายามปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความสามารถและความซื่อสัตย์สุจริต แต่ชีวิตเยวี่ยนก็ต้องเผชิญกับอุปสรรคและศัตรู ในราชสำนักมีอำมาตย์คนหนึ่งมีตำแหน่งเป็นถึงมนตรีเอก พยายามแก่งแย่งอำนาจราชการกับชีวิตเยวี่ยน ครั้งหนึ่งกษัตริย์ฉู่หวายหวังรับสั่งให้ชีวิตเยวี่ยนร่างกฎหมายบ้านเมือง เมื่อชีวิตเยวี่ยนร่างเสร็จกำลังจะ

นำไปถวายให้ผู้หญิงหวังพิจารณา บังเอิญมนตรีเอกมาเห็นเข้าและจะยึดเอาเป็นผลงานของตน แต่ซีเยวี่ยน ไม่ยอมให้ไป มंत्रीเอกท่านนี้จึงมีความเคียดแค้นในตัวซีเยวี่ยนยิ่งนัก จึงได้ไปกราบทูลกษัตริย์ผู้หญิงหวังว่า “ใครๆ ก็ทราบฝ่าพระบาทรับสั่งให้ซีเยวี่ยนร่างกฎหมายเสมอๆ เวลามีการประกาศกฎหมายฉบับใดก็ตาม ซีเยวี่ยนต้องพูดอวดอ้างทุกครั้งว่าเป็นความดีความชอบของเขา หากขาดเขาเสียแล้วกฎหมายต่างๆ ของรัฐจะไม่มีความสำเร็จรูปออกมาได้”

กษัตริย์ผู้หญิงหวังได้ฟังคำเพ้อเจ้อของมนตรีเอกท่านนี้แล้วได้รู้สึกโกรธซีเยวี่ยนเป็นอย่างมาก หลังจากนั้นแม้ซีเยวี่ยนจะมีความคิดเห็นแยกคางอย่างไร เขาก็ไม่มีโอกาสได้ทูลให้กษัตริย์ผู้หญิงหวังรับทราบได้อย่างใกล้ชิดเช่นแต่ก่อน เมื่อซีเยวี่ยนไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติราชการสำคัญๆ เขาจึงเริ่มใช้เวลาที่เหลือในการประพันธ์บทกลอน ต่อมาซีเยวี่ยนถูกจับไปปล่อยที่ฝั่งเหนือของแม่น้ำอัน และหลังจากนั้นก็พ้นจากราชการ นับตั้งแต่ซีเยวี่ยนพ้นจากตำแหน่งสำคัญในราชการ ราชการงานบ้านการเมืองของรัฐเริ่มที่จะระส่ำระสาย

นับตั้งแต่การพ่ายแพ้ทางสงครามและการต่างประเทศตลอดมาเป็นเวลาสิบปี ราชการงานเมืองของรัฐตกอยู่ในภาวะ ระส่ำระสายหนักขึ้น กำลังทัพอ่อนแอลงทุกๆ ปี รวมทั้งมีรัฐต่างๆ ยกกองทัพมาโจมตีรัฐ จึงทำให้รัฐไม่สามารถสู้รบอื่นได้ อีกทั้งแม้ทัพผู้เก่งกาจได้เสียชีวิตในสงคราม เมื่อซีเยวี่ยนเห็นความเสื่อมโทรมของประเทศชาติทั้งในด้าน การบริหารและในด้านกำลังกองทัพจึงยังรู้สึกเป็นห่วงกังวล แต่ซีเยวี่ยนมิได้เป็นอัครมนตรีเช่นแต่ก่อน ไม่อยู่ในฐานะจะเข้าเฝ้าชี้แจงแสดงเหตุต่อพระราชา เขารู้สึกแค้นใจเหล่าอำมาตย์ร่วมพรรคกุ่มอำนาจ แทนที่จะช่วยแทนพระเนตรพระกรรณกลับปิดบังอำพราง ซ้ำด่าเป็นชาว ทำให้พระราชาหลงผิด เป็นชอบ อำมาตย์พวกนี้บริหารบ้านเมืองอย่างเหลวไหล ไม่คิดถึงภัยอันตรายที่เกิดแก่ประเทศบ้านเมือง ทั้งร่วมกันอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการกอบโกยผลประโยชน์ส่วนตัว ซีเยวี่ยนรู้ว่าเขาเองมีความรอบรู้ มีความสามารถจะช่วยบริหารบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า แต่ถูกพวกอำมาตย์ทุจริตกีดกันใส่ร้าย ไม่เปิดโอกาสให้เขาได้เข้าเฝ้าสักครั้งเดียว ส่วนพระราชาก็มีพระทัยรวนเร เคยให้ความไว้วางใจเขามาแต่เดิม บัดนี้กลับเฉยเมย ไม่หวงระลึกถึงคุณความดีที่ซีเยวี่ยนได้เคยประกอบมา สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ซีเยวี่ยนรู้สึกเจ็บแค้นเศร้าโศก แต่ไม่มีทางจะช่วยอย่างไรนอกจากระบายออกเป็นบทกลอน

ซีเยวี่ยนต้องทนมีชีวิตระเห่ร่อนเป็นเวลากว่าปี เขาอยู่ด้วยจิตใจที่ทหดหู่ สุขภาพทรุดโทรม เดินท่องบทกลอนของเขาตามริมฝั่งน้ำทุกวัน จนกระทั่งทราบเรื่องราวรัฐฉินยกทัพใหญ่มาโจมตีรัฐจู่ ยึดนครหย่งตูเมืองหลวงของรัฐจู่ จุดไฟเผาสุสานหลวงของราชตระกูลของรัฐจู่ทั้งหมด ซีเยวี่ยนเห็นได้ชัดว่าอนาคตของประเทศชาติของเขาเป็นอันสูญสิ้น ซีเยวี่ยนจึงตัดสินใจจบชีวิตด้วยการกระโดดลงแม่น้ำมีหลัวให้ศพของเขาจมอยู่ใต้น้ำ หลังจากที่ต้องทนทุกข์มาหลายสิบปี

ลักษณะการปกครองในบทนิพนธ์หลี่เซา

เนื้อหาในบทนิพนธ์หลี่เซา สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเด่นชัดของการปกครองที่ชาดธรรมอันนำไปสู่ความล่มสลายของบ้านเมืองไว้ 4 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. ผู้นำไม่สถิตมั่นในธรรม มีความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำดีร้าย ไม่วินิจฉัยความและกระทำการด้วยอำนาจความโกรธ ตัวอย่างจากบทประพันธ์

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 荃不察余之中情兮，反信讒而齎怒。

บทแปลภาษาปัจจุบัน : 楚懷王既不明白我的內情，反聽信讒言而對我惱怒。

เพียงเพราะคำพูดใส่ร้ายขีเยวี่ยนของขุนนาง กษัตริย์ผู้ห่วยหวังจึงโกรธและเชื่อคำพูดเหล่านั้นอย่างง่ายดาย ไม่รับฟังคำแก้ตัวและคำทักท้วงใดๆ ของขีเยวี่ยนอีกต่อไป จากข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงการขาดคุณธรรมด้านการไตร่ตรองและพิจารณาของผู้นำขาดความหนักแน่น ความมั่นคง เชื่อคนง่าย ขาดการตรวจสอบถามปัญหากับผู้ทรงคุณธรรม ผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ

2. ขุนนางเห็นแก่อำนาจ ลากยศ สรรเสริญ ไร้ซึ่งความยุติธรรม ความหนักแน่น ไม่ยึดถือความถูกต้อง เที่ยงธรรมเป็นหลัก เอนเอียงหวั่นไหวด้วยคำพูด อารมณ์ หรือลากสักการะใดๆ

ตัวอย่างจากบทประพันธ์

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 蘭芷變而不芳兮，荃蕙化而為茅。何昔日之芳草兮，今直為此蕭艾也？豈其有故兮，莫好脩之害也！

บทแปลภาษาปัจจุบัน : 蘭、芷都已失去了芬芳；荃、蕙都化作了茅草，奈何昔日的芳草，如今都變成了蕭艾，這豈是有其他的緣故，只因為不愛好修潔的禍害！

ขุนนางบางท่านสมัยตนเป็นผู้ที่มีคุณธรรมสูงส่งแต่มาบัดนี้เพียงเพราะอำนาจ ลากยศ สรรเสริญ จึงกลับกลายเป็นผู้ที่ไร้ซึ่งคุณธรรม ไม่ยืนหยัดรักษากิตติคุณเชิดชูไว้ซึ่งความดีงาม จากข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงการขาดคุณธรรมด้านความเห็นแก่ตัวมัวเมาในลาภยศวาสนา ไม่ใช้ความยุติธรรมปราบปรามคนที่ทำผิด และไม่ปฏิเสธลาภที่ไม่เป็นประโยชน์

3. ขุนนางใช้อำนาจประพฤติมิชอบ ฝ่าฝืนกฎหมาย และประจบสอพลอ

ตัวอย่างจากบทประพันธ์

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 固時俗之工巧兮，偁規矩而改錯；背繩墨以追曲兮，競周容以為度。

บทแปลภาษาปัจจุบัน : 本來時俗就工於取巧，違背了規矩而任意改換。拋棄了繩墨去追隨邪曲，競爭著苟且取容以為常。

ขุนนางรอบข้างผู้ห่วยหวังใช้เล่ห์เพทุบายประจบสอพลอต่างๆ นานา เพื่อให้ได้

มาซึ่งอำนาจและสิ่งที่ตนต้องการ ย่อมแม้กระทั่งฝ่าฝืนกฎที่ไว้วางไว้ ทำทุกอย่างตามอำเภอใจ โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์บ้านเมือง จากข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงการขาดคุณธรรมด้านความซื่อตรง และความเบียดเบียน

4. กษัตริย์ผู้หวาดหวั่นละเลยทุกข์สุขของประชาชนทำให้ส่วนใหญ่ตกทุกข์ได้ยาก และอยู่ในสภาพที่ยากจน

ตัวอย่างจากบทประพันธ์

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 長太息以掩涕兮，哀民生之多艱。

บทแปลภาษาปัจจุบัน : 我長聲歎息而悲泣，哀痛人生的艱鉅。

ขวีเขยี่ยนรู้สึกรเวทนาเศร้าใจยิ่งนักที่ประชาชนต้องทนทุกข์กับภาวะบ้านเมืองที่ระส่ำระสาย ไม่นั่นคง เนื่องจากการละเลยของผู้นำและปราศจากคุณธรรมของขุนนาง จากข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงการขาดคุณธรรมด้านความเพียร ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ผู้นำที่ดีพึงกระทำ

จากสี่ลักษณะดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ขุนนางผู้มีคุณธรรมที่ปรากฏชัดจากในกวีนี้คือขวีเขยี่ยน เป็นผู้ที่คอยชี้แนะให้กษัตริย์ปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควร ให้ตั้งมั่นอยู่ในธรรม อีกทั้งคอยแนะนำข้อคิดเห็นที่จะช่วยแก้ไขปัญหามบ้านเมือง ซึ่งเป็นลักษณะที่ตรงกับหลักธรรมราชาในทางพระพุทธศาสนาด้านทศพิธราชธรรมของตัวขุนนางผู้นี้ ส่วนการล่มสลายของราชรัฐนั้นมาจากตัวผู้นำที่เป็นกษัตริย์และขุนนาง ที่ขาดหลักธรรมราชาเช่นกัน

แนวคิดธรรมราชาจากคติทางพระพุทธศาสนากับลักษณะการปกครองในกวีนิพนธ์หลี่เซา

ธรรมราชาเป็นแนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ซึ่งในสมัยพุทธกาลมีผู้นำปกครองประเทศโดยขาดความยุติธรรม ประชาชนถูกกดขี่ข่มเหง ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกทรมาน ถูกกลั่นแกล้งถึงตาย ถูกบังคับเก็บภาษีมากจนเกินขอบเขต และถูกลงโทษด้วยวิธีการลงโทษที่โหดเหี้ยมทารุณ พระพุทธเจ้าทรงสลดพระทัยต่อการกระทำอันไร้มนุษยธรรมเหล่านี้ จึงทรงมุ่งพระทัยสู่ปัญหาโดยได้แสดงทศณะของพระองค์ ดังนั้นการที่ประเทศจะมีความสงบสุขได้ จะต้องมีความเป็นประชาธิปไตยและทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดูแลทุกข์สุข ทำนุบำรุงประชาชนให้มีความสุขมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งวิธีการที่จะก่อให้เกิดความสงบสุขเช่นนี้ได้ นั้นผู้ปกครองจะต้องยึดหลักคำสอนว่าด้วย “กิจวัตรของพระราชา” ด้วยทศณะดังกล่าว จึงสอดคล้องกับลักษณะการปกครองในกวีนิพนธ์หลี่เซาที่สะท้อนให้เห็นไว้อย่างชัดเจนถึงภาวะที่ผู้นำขาดธรรมราชาในการปกครอง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตัวผู้นำจะมีอำนาจและปกครองในลักษณะธรรมาธิปไตย แต่

ถ้าบรรดาเหล่าขุนนางทั้งหลายและทหาร ไม่คำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม ไม่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน และขาดความรู้เกี่ยวกับระบบการปกครองในลักษณะธรรมาธิปไตย จะก่อให้เกิดปัญหาที่ทำให้ประเทศชาติอ่อนแอ ประชาชนได้รับความเดือดร้อนได้เช่นกัน

ตัวอย่างลักษณะการปกครองที่สอดคล้องกับหลักธรรมราชาทั้งสามมีดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 忽奔走以先後兮，及前王之踵武；荃不察余之中情兮，反信讒而齎怒。

บทแปลภาษาปัจจุบัน : 我匆忙地奔走在您的前後左右，想輔助您追趕上先王的步武。您既不明白我的內情，反聽信讒言而對我惱怒。

ยง อิงคเวทย์ : เคยวิ่งส่งสนลนลานกาลก่อนนั้นเอย หมายให้ทันรอยบาทบุพราขได้ พระองค์ไม่ทราบเจตนาของข้าเอย กลับเชื่อฟังใส่ไคล้ให้โทษ

ชวีเยวียนเคยเป็นที่โปรดปรานและเคยเป็นที่ปรึกษาให้กับฉูหวยหวังมาตลอด แต่เพียงเพราะคำขุนนางให้ร้าย ฉูหวยหวังจึงเชื่อคำขุนนางทั้งยังไม่วินิจฉัยชวีเยวียนและไม่มีการวินิจฉัยในคำพูดให้ร้ายต่างๆ ของขุนนางเลย

จากข้อความดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ธรรมราชาของฉูหวยหวังออกเป็นสามด้าน คือ ธรรมราชา ด้านทศพิธราชธรรม ข้อที่ห้า มีทพะ รับฟังการกราบบังคมทูลตักเตือนที่มีเหตุผล ไม่ถือพระองค์ด้วยอำนาจมานะ ข้อนี้เป็นธรรมะสำคัญด้วยเหตุว่า พระบรมเดชานุภาพย่อมเป็นที่เกรงขามแก่คนทั่วไปอยู่แล้ว หากมีพระราชอัธยาศัยอ่อนโยนก็จะทำให้กำพองแห่งความเกรงขามหายไป เมื่อขุนนางและราษฎรเข้าเฝ้า ก็จะมีแต่ความสงบร่มเย็น มีความเคารพโดยไม่เกรงกลัว แต่เนื่องจากฉูหวยหวังกระด้างถือตน ไม่ทรงรับฟังเหตุผลจากชวีเยวียน ไม่นำคำของทั้งสองฝ่ายมาพิจารณาอย่างรอบคอบ จึงทำให้ทรงขาดทศพิธราชธรรมในข้อนี้

ข้อที่เจ็ด อักโกธะ คือไม่เกรี้ยวกราด ไม่วินิจฉัยความและกระทำการด้วยอำนาจความโกรธ มีเมตตาประจําใจไว้ระบับความเคืองชุน วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันสุขุมราบเรียบตามธรรม ถ้าปราศจากธรรมดังนี้แล้วก็จะทำให้เกิดปัญหาในการวางตนไม่หนักแน่น ไม่มีเมตตาประจําใจไว้ระบับความโกรธในสิ่งที่ตนได้ยินและได้ฟังจากความเพียงข้างเดียวของกษัตริย์ฉูหวยหวัง วินิจฉัยด้วยความโกรธและมีความเอนเอียงเพราะถ้อยคำร้าย จึงเป็นเหตุให้ชวีเยวียนต้องพ้นออกจากตำแหน่งและไม่ใช่เป็นที่โปรดปราน

ข้อที่เก้า ขันติ ฉูหวยหวังขาดความอดทนอดกลั้นต่อโทษะ รวมทั้งต่อถ้อยคำที่กล่าวไม่ดีถึงพระองค์และรักษาพระอาการ พระวาจาให้สงบ

ข้อที่สิบ อวิโรหะ นิปฏิบัติคลาดจากธรรม คือ ฉุหฺวหายหวังมีจิตที่ไม่คงที่ มีความเอนเอียงเพราะถ้อยคำดีร้ายจากขุนนางรอบข้าง โดยไม่มีการวินิจฉัยใดๆ จึงทำให้ขาดความชอบธรรมในข้อนี้

ธรรมราชา ด้านอธิปไตย ข้อที่หนึ่ง อัตตอธิปไตย กษัตริย์ฉุหฺวหายหวัง ถือว่าตนเป็นผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่ ใครจะมากกว่ากล่าวตักเตือนไม่ได้ ไม่ยอมฟังเสียงใครทั้งสิ้น คิดจะใช้อำนาจปกครองอย่างไรก็ทำตามใจชอบ โดยเห็นว่าตนเองเป็นคนสำคัญที่สุด ถึงแม้ว่าเรื่องที่ขุนนางนำมากราบทูลจะเป็นความจริงหรือไม่ ก็ไม่สามารถใช้อำนาจที่มีตัดสินชี้เยวี่ยนตามใจชอบ

ข้อที่สอง โลกอธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่คือ ถือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ ฉุหฺวหายหวัง หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาและสรรเสริญของบรรดาขุนนางที่มาใส่ความชี้เยวี่ยน ไม่มีหลักการที่แน่นอน กระทำการด้วยปรารถนาจะเอาใจขุนนาง หรือหวั่นกลัวเสียงว่ากล่าวเป็นประมาณ

ธรรมราชา ด้านจักรพรรดิวัตร ข้อที่ห้า ปฏิปจฺญา ในข้อนี้ฉุหฺวหายหวังขาดการปรึกษา สอบถามเรื่องราวที่เกิดขึ้นระหว่างตนกับชี้เยวี่ยน กับ นักปราชญ์หรือขุนนางผู้ทรงคุณธรรม ท่านอื่น เพื่อให้รู้ชัดการอันดีชั่ว ว่าจริงหรือไม่

ตัวอย่างที่ 2

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 余固知謗譽之為患兮，忍而不能舍也；指九天以為正兮，夫唯靈脩之故也！曰黃昏以為期兮，羌中道而改路。初既與余成言兮，後悔遁而有他；余既不難夫離別兮，傷靈脩之數化。

บทแปลภาษาปัจจุบัน : ฉัน誠然知道直言忠諫必惹麻煩，可是想忍耐而又自制不住。指告蒼天以為我的證人，一切都是為了靈脩的緣故！當初您已經和我約定，後來您竟反悔而有了他心，我並不怕被疏遠而離去，只難息您的無常變易。

ยง อิงคเวทย์ (2532) : รู้อยู่ว่าชื่อนักมักมีภัยเอย จะปล่อยปล่อยผลไปก็ไม่กล้า ขอแก้ฟ้าอารักษ์ประจักษ์ตาเอย เพราะใจข้ากตัญญูญิบดี แต่เดิม ได้ให้คำพร่ำสัญญาเอย ภายหลังมากลับกลายทำนายหนี จะให้ข้าลาจากหายากมีเอย เสวักฤดีที่ทรงธรรมมีผันเปลี่ยนไฉ

ชี้เยวี่ยนเองรู้สึกเศร้าใจมากที่ฉุหฺวหายหวังเป็นกษัตริย์ผู้ไม่มั่นคง ไม่เคยรู้ใจว่าตนเป็นคนซื่อตรงภักดีมาตลอด ตนเองก็ทราบว่าการเป็นคนซื่อตรงตั้งอยู่ในธรรมนั้นจะมีภัย แต่ก็ยังดำรงตนเพื่อแผ่นดิน มาบัดนี้แม้จะทราบว่าฉุหฺวหายหวังเปลี่ยนไป แต่ตนเองก็ยังรู้สึกเป็นห่วงบ้านเมืองไม่อยากจะลาจาก

จากข้อความดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ธรรมราชาของฉุหฺวหายหวังและชี้เยวี่ยนออกเป็นสองด้าน คือ

ธรรมราชา ด้านทศพิธราชธรรม ข้อที่สิบ อวิโรหะ ฉุหฺวหายหวังในข้อนี้ไม่ทรงยึดหลักความถูกต้องเที่ยงธรรมและยุติธรรม มีใจไม่มั่นคงไม่สามารถแยกแยะถูกผิด ไม่ยกย่องคน

ที่ควรยกย่อง ชวีเยวี่ยนมีคุณต่อบ้านเมืองช่วยเหลืองานราชการมากมาย แต่กลับไม่เชิดชูเพียงเพราะคำพูดของขุนนางบางกลุ่ม

ธรรมราชา ด้านจักรพรรดิวัตร ข้อที่หนึ่ง ธรรมาริปไตย ข้อนี้จากประโยคที่บอกว่าเป็นคนซื่อตรงภักดีมาตลอด แสดงให้เห็นว่าชวีเยวี่ยนถือธรรมเป็นใหญ่ เคารพนับถือบูชายาเกรงธรรม ยึดธรรมเป็นหลักเป็นธรรมาริปไตย ไม่ว่าตนจะมีภัยแค่ไหนก็ขอตั้งมั่นอยู่ในธรรมไม่เปลี่ยนไป

ข้อที่สาม อธรรมการนิเสธนา ข้อนี้จากประโยคที่บอกว่ายังดำรงตนเพื่อแผ่นดิน ทราบว่าฉู่หวยหวังเปลี่ยนไป แต่ตนเองก็ยังรู้สึกเป็นห่วงบ้านเมืองแสดงให้เห็นว่าในยามบ้านเมืองมีการอันธพาลเกิดขึ้นในพระราชอาณาเขต ชวีเยวี่ยนก็ยังคงจัดการป้องกัน แก้ไข มิให้มีการกระทำความผิดความชั่วร้ายเดือดร้อนเกิดขึ้นในบ้านเมือง แม้ว่าตนเองจะไม่เป็นที่พอพระทัยของฉู่หวยหวังแล้วก็ตาม

ตัวอย่างที่ 3

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 長太息以掩涕兮，哀民生之多艱；余雖好脩姱以鞿羈兮，謇朝諝而夕替。

บทแปลภาษาปัจจุบัน : 我長聲歎息而悲泣，哀痛人生的艱鉅。我只是愛好修潔而自知約束，可是清晨直諫，傍晚就遭到廢棄。

ยง อิงคเวทย์ (2532) : เพราะชาวชนบททวยไร้สุชี ฝ้าสะท้อนถอนนฤทัยให้สังเวชเอย จันเหนี่ยวหนักรักประดิษฐ์จิตรมาลีเอย เข้าทำติดค้ำ ถูกทำลาย

ชวีเยวี่ยนรู้สึกเวทนาเศร้าใจยิ่งนักที่ประชาชนต้องทนทุกข์กับภาวะบ้านเมืองที่ระส่ำระสาย ไม่นั่นคง ตัวชวีเยวี่ยนเองตั้งมั่นในธรรม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นนิจ ไม่คิดเลยว่าความตึงต่าที่ทากลับไม่มีประโยชน์ไม่มีค่าอะไรเลย

จากข้อความดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ธรรมราชาของฉู่หวยหวังออกเป็นสองด้าน คือ

ธรรมราชา ด้านทศพิธราชธรรม ข้อที่หนึ่ง ทาน ในข้อนี้ฉู่หวยหวังไม่ได้มุ่งปกครองหรือทำงานเพื่อช่วยประชา ไม่ได้เอาใจใส่อำนวยความสะดวก จัดสรรความสงเคราะห์ อนุเคราะห์ให้ประชาชนได้รับประโยชน์สุข ความสะดวกปลอดภัยตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนประสบทุกข์ และให้ความสนับสนุนแก่คนทำดี

ข้อที่สอง ศีล ราชธรรมข้อนี้ฉู่หวยหวังสั่งการอะไรที่ไม่มีการเกณฑ์ ละเมิดกฎหมายบ้านเมือง รวมทั้งจริยธรรมทั้งปวง ทำอะไรตามใจชอบ ปราศจากการเคารพหลักศีลธรรม เคารพหลักนิติธรรม และเคารพหลักจริยธรรม

ข้อที่สาม บริจาค ในยามบ้านเมืองเกิดทุกข์เข็ญ ฉู่หวยหวังไม่ได้สละพระราชทรัพย์ พระกำลัง พระสติปัญญา ความสุขส่วนตน เพื่ออาณาประชาราษฎร์ จนทำให้บ้านเมืองระส่ำระสาย

ข้อที่ห้า มีททวะ ในขณะที่บ้านเมืองกำลังลำบากขุนนางที่ดีที่คอยแนะนำ ดักเตือน
ให้แก่ไขปัญหา แต่ฉุฉวยหวังกลับต้อตึงต้ออำนาจด้วยมานะ ไม่รับฟังการกราบบังคมทูล
ดักเตือนที่มีเหตุผลจนทำให้ชวีเยี่ยนเวทนาเศร้าใจในบ้านเมืองตนเป็นอย่างมาก
ธรรมราชา ด้านจักรพรรดิวัตร ข้อที่สี่ ธนานุประทาน ฉุฉวยหวังมิได้ปันทรัพย์เฉลี่ย
ให้แก่ชนผู้ไร้ทรัพย์ จนทำให้มีคนขัดสนยากไร้ในแคว้น

ตัวอย่างที่ 4

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 怨靈脩之浩蕩兮，終不察夫民心，眾女嫉余之蛾眉
兮，謠諑謂余以善淫。

บทแปลภาษาปัจจุบัน : 我怨恨您靈脩太沒思想，始終不了解我的哀腸。眾
女嫉妒我的美貌，以謠言詠傷我是生性淫蕩。

ยง อิงคเวทย์ (2532) : ให้แก่น้องค์ทรงฤทธิ์จิตเลือนลอยเอย ไม่เห็นใจข้าน้อยคอยผันผวน
เหล้าหญิงคิดอิฉาข้างามงอนเอย เทียวแคะค่อนว่า ข้านี้กำมิต

ชวีเยี่ยนรู้สึกเจ็บแค้นใจที่ฉุฉวยหวังเป็นผู้ที่ไม่มั่นคง เห็นผิดเป็นชอบไม่ปรึกษา
ผู้ทรงคุณธรรม ไม่ไถถามหาความจริงให้เกิดความถูกต้องชอบธรรมในตัวชวีเยี่ยน อีกทั้ง
บรรดาขุนนางทั้งหลายต่างหลงระเริงในอำนาจคอยแต่จะอิฉาใส่ร้ายตน

จากข้อความดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ธรรมราชาของฉุฉวยหวังและขุนนางทั้ง
หลายออกเป็นสองด้าน คือ

ธรรมราชา ด้านทศพิธราชธรรม ข้อที่สอง คีล บรรดาขุนนางทั้งหลาย ไม่เคารพหลักศีล
ธรรม นิติธรรม และจริยธรรม กระทำการตามใจชอบ

ข้อที่หก ตบะ ขุนนางทั้งหลายไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างสม่ำเสมอ ปล่อยให้
ใจให้หลงไหลในความสุขสำราญ

ข้อที่เจ็ด อักโกระ ฉุฉวยหวังแสดงอาการโกรธชวีเยี่ยนจากการใส่ร้ายของ
ขุนนาง จึงเป็นที่มาของการตัดสินใจที่ผิดพลาด

ข้อที่แปด อวิหิงสา ขุนนางทั้งหลายเบียดเบียน ใส่ร้ายชวีเยี่ยน ไม่ยึดมั่นในสันติ
ธรรม หลงระเริงต้ออำนาจ

ธรรมราชา ด้านอิทธิบาท 3 ข้อที่หนึ่ง อัตตาธิปไตย ขุนนางทั้งหลายถือตนเป็นใหญ่ ถือ
เอาตนเองศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ ตลอดจนผลประโยชน์ตนเป็นใหญ่ เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน
จึงต้องกำจัดชวีเยี่ยน

ข้อที่สาม ธรรมาธิปไตย ในเรื่องความชอบธรรมในตัวชวีเยี่ยน ข้อนี้ฉุฉวยหวัง
มิได้ถือเหตุผลเป็นใหญ่ ไม่ศึกษาตรวจสอบข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่รับฟังอย่างกว้าง
ขวางแจ้งชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุดแห่งสติปัญญาจะมองเห็นได้ด้วยความเป็นอิสระ
ใจว่าเป็นไปโดยชอบธรรมและเพื่อความดีงาม จึงทำให้ขาดธรรมาธิปไตยในข้อนี้

ธรรมราชา ด้านจักรพรรดิวัตร ข้อที่หนึ่ง ธรรมาธิปไตย ขุนนางทั้งหลายไม่ถือธรรมเป็นใหญ่ ไม่เคารพนับถือบูชายายเกรงธรรม ไม่เป็นธรรมาธิปไตย ใส่ใจในผลประโยชน์ของพวกเขา ฟ้องใส่ร้ายคนได้อย่างชั่วเยี่ยงน

ข้อที่สาม อธรรมการนิเสธนา บรรดาขุนนางต่างหลงในอำนาจที่ตนมีจนกระทั่งมิได้ช่วยผู้หายหว้งในการจัดการป้องกัน แก่ไข มิให้มีการกระทำความผิดความชั่วร้ายเดือดร้อนเกิดขึ้นในบ้านเมือง

ข้อที่ห้า ปรีพจนา ในข้อนี้ผู้หายหว้งขาดการสอบถามปรึกษา โดยไม่มีที่ปรึกษาที่ทรงคุณธรรม มีแต่ขุนนางที่ประมาทวิมา ไม่ช่วยให้เจริญปัญญาและกุศลธรรม อีกทั้งไม่ได้ถามหาความรู้ หาความดีงาม หาความจริง และถกข้อปัญหาต่างๆ เพื่อตรวจสอบตนให้เจริญก้าวหน้า และดำเนินกิจการในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ดีงามและเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริง

ตัวอย่างที่ 5

ต้นฉบับภาษาโบราณ : 時繽紛其變意兮，又何可以淹留？蘭芷變而不芳兮，荃蕙化而為茅。何昔日之芳草兮，今直為此蕭艾也？豈其有故兮，莫好脩之害也！

บทแปลภาษาปัจจุบัน : 時俗紛亂地變異，又怎能久留此地？蘭、芷都已失去了芬芳；荃、蕙都化作了茅草，奈何昔日的芳草，如今都變成了蕭艾，這豈是有其他的緣故，只因為不愛好修潔的禍害！

ยง อิงคเวทย์ (2532) : เป็นยุคเหมือนลมห่านกาลแปรปรวนเอ๋ย ไยจึงควรแช่อยู่นี้ไม่หนีหน่าย เอื้องพะจีที่ร่ายรินพลอยสิ้นอายเอ๋ย ฉวนและหุ้ย กลับกลายเป็นอ้อคา โฉนการก่อนนั้นพันธุ์หญ้าหอมเอ๋ย บัดนี้ยอมร้างรักเป็นโกฏฐ์ป่า มีเหตุผลใดให้เป็นมาเอ๋ย โทษเพราะไม่รักษา วิจิตรธรรม

ชั่วเยี่ยงนรู้สึกรำใจเป็นอย่างมากที่ในยุคสมัยต้องมาแปรปรวน สงสัยในความคิดพฤติกรรมของบรรดาขุนนางที่ว่าทำไม ยังสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เห็นผิดเป็นชอบได้ ขุนนางบางท่านสมัยตนเป็นผู้ที่มีคุณธรรมสูงส่งแต่มาบัดนี้เพียงเพราะอำนาจ ลาภยศสรรเสริญ จึงกลับกลายเป็นผู้ที่ไร้ซึ่งคุณธรรม ไม่ยืนหยัดรักษาจิตคุณเชิดชูไว้ซึ่งความดีงาม

จากข้อความดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ธรรมราชาของขุนนางทั้งหลายออกเป็นสองด้าน คือ

ธรรมราชา ด้านทศพิธราชธรรม ข้อที่สอง คีล สำหรับข้อนี้ขุนนางทั้งหลายไม่สามารถรักษาความสุจริต คือ ประพฤติดีงาม สำรวมกายและวาจา รักษาจิตดีคุณ ประพฤติให้ควรเป็นตัวอย่างและเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนได้

ข้อที่หก ตบะ มัวเมาด้วยกิเลส คือ ให้กิเลสตัณหาเข้ามาครอบงำจิต ไม่สามารถ

ระบียบยังข่มใจได้ หลงไหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและการปรนเปรอในอำนาจ ลากยศ สรรเสริญ ปราศจากความมุ่งมั่นที่จะบำเพ็ญเพียรทำกิจในหน้าที่ให้สมบูรณ์

ข้อที่สิบ อวิโรธนะ ไม่ยึดหลักความถูกต้อง ยอมให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ในสภาพแวดล้อมที่เห็นผิดเป็นชอบนั้น ไม่ยกย่องคนที่ควรยกย่อง ไม่ปราบคนที่ควรปราบ แต่ปล่อยให้สังคมไร้ซึ่งคุณธรรมและความดีงาม

ธรรมราชา ด้านจักรพรรดิวัตร ข้อที่หนึ่ง ธรรมาธิปไตย ขุนนางทั้งหลาย ไม่ยึดถือความจริง ความถูกต้องความดีงาม เหตุผล หลักการ กฎกติกาที่ชอบธรรมเป็นบรรทัดฐาน ปราศจากการเคารพธรรม ไม่เชิดชูธรรมไม่ดำรงตนให้อยู่ในธรรม ทำให้เกิดความผิดพลาดในการบริหารบ้านเมืองและไม่ก่อให้เกิดผลที่เป็นประโยชน์ เป็นความสุข เป็นความปลอดภัย เฉพาะต่อบ้านเมือง

แนวคิดธรรมราชาในคติทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักศีลธรรมสำหรับผู้นำประเทศ ผู้ปกครองคน ขุนนาง รวมถึงบุคคลต่างๆที่เป็นผู้มีความสำคัญต่อความเสื่อมและความเจริญในสังคม เพื่อเหนี่ยวรั้งการใช้อำนาจในทางมิชอบ เมื่ออำนาจเป็นของผู้ปกครองแล้ว การจะใช้อำนาจใดๆก็อาจกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของอาณาประชาราษฎร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น หลักธรรมของธรรมราชาจึงทำหน้าที่กำกับไม่ให้ผู้นำใช้อำนาจตามใจชอบ อันจะส่งผลร้ายต่อผู้อยู่ใต้การปกครอง

ดังนั้น ธรรมราชาจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการปกครอง ถ้าผู้ปกครอง ผู้นำสังคมได้ดำเนินการปกครองโดยยึดธรรมราชาเป็นหลัก ถือธรรมราชาเป็นธงชัยในการปกครองแล้ว ก็ย่อมเป็นที่หวังได้ว่าสิ่งที่สังคมต้องการ คือความเป็นธรรม ความเจริญก้าวหน้าและสันติสุข ก็เกิดขึ้นได้ในสังคม

บทสรุป

การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดธรรมราชาจากคติทางพระพุทธศาสนากับลักษณะการปกครองในกวีนิพนธ์สี่เขา ได้ข้อสรุปทางด้านลักษณะการปกครองตามหลักธรรมราชาทั้งสาม ได้แก่ ทศพิราชธรรม อธิปไตย3 และจักรพรรดิวัตร สอดคล้องกับลักษณะการปกครองในกวีนิพนธ์สี่เขาทางด้านตัวผู้นำ และบรรดาขุนนางผู้ปกครองในรัฐผู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเด่นชัดของการปกครองที่ขาดธรรมอันนำไปสู่ความล่มสลายของบ้านเมืองไว้ 4 ประการด้วยกัน คือ ประการแรกผู้นำไม่สถิตมั่นในธรรม มีความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำดีร้าย ไม่วินิจฉัยความและกระทำการด้วยอำนาจความโกรธ ประการที่สองขุนนางเห็นแก่อำนาจ ลากยศ สรรเสริญ ไร้ซึ่งความยุติธรรม ความหนักแน่น ไม่ยึดถือความถูกต้องเที่ยงธรรมเป็นหลัก เอนเอียงหวั่นไหวด้วยคำพูด อารมณ์ หรือลากลักการใดๆ ประการที่สามขุนนางใช้อำนาจประพฤติมิชอบ ฝ่าฝืนกฎหมาย และประจบสอพลอ และประการที่สี่

กษัตริย์ผู้หวายหวังละเลยทุกขุสขของประชาชนทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก เมื่อผู้นำ และบรรดาขุนนางผู้ปกครองในรัฐปกครองบ้านเมืองโดยใช้อำนาจในทางมิชอบและปราศจากธรรมแล้ว ก็จะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของอาณาประชาราษฎร์ และบ้านเมืองก็ไม่สามารถที่จะดำรงอยู่ได้และในที่สุดก็นำมาซึ่งการล่มสลายของรัฐผู้ จากเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทศพิธราชธรรม อธิปไตย 3 และจักรพรรดิวัตร เป็นจริยวัตรที่ผู้นำ หรือบรรดาขุนนางผู้ปกครองทั้งหลายจะประพฤติยึดเหนี่ยวเป็นหลักธรรมหรือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง เพื่อให้มีความเป็นไปโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดธรรมราชาจากคตินทางพระพุทธศาสนากับลักษณะการปกครองในกวีนิพนธ์สี่เขาครั้งนี้ ย่อมให้คุณค่าที่เป็นสาระประโยชน์มากมาย ทำให้ได้รับแง่คิด แง่มุม ประสบการณ์และอารมณ์ที่สื่อออกมาจากบทนิพนธ์ โดยวิธีการแห่งศิลปะทางภาษาที่งดงาม แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานแค่ไหน แต่ผลงานความประทับใจที่ทรงคุณค่ายังคงทันสมัยตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2549. **ทศพิธราชธรรมกับพระมหากษัตริย์ไทย**. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- นรี ภวภานตานันท์ 2558 . **การเมืองการปกครองในแนวพุทธศาสนา : ศึกษาจากนักคิดและพระไตรปิฎก**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน 2548 . **ธรรมรัฐ-ธรรมราชา**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลำดับที่ 46 .
- พิฑูรย์ มลิวัลย์ 2852 . **หลักธรรมสำหรับการปกครอง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ยง อิงคเวทย์ 2532 . **วิวัฒนาการกวีนิพนธ์จีน(เชิงอิงฉู่ฉื่อ)**中國韻文纂譯 . กรุงเทพฯ: ส่องสยาม.
- วรทัศน์ วัชรวิสี. 2550. **60ปีพระเจ้าอยู่หัวครองราชย์ 100 ปี พระพุทธทาสครองธรรม**. กรุงเทพฯ: วสี ศรีเอชนัน.
- สมบุญ สุธาจารย์. 2531. **พุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมือง กรณีเปรียบเทียบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อ.โอภาส (2546). **ธรรมะกับการเมือง**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- 傅錫壬. 1990. 新譯楚辭讀本. 臺北市: 三民書局.
- 詹安泰. 2010. 屈原與離騷. 廣州: 濟南大學出版社.
- 宮崎市定著, 邱添生譯. 1980. 《中國史》. 台北: 華世出版社.